

Studijní program	Učitelství pro první stupeň ZŠ
forma	prezenční

RIGORÓZNÍ ŘÍZENÍ

Tematické okruhy a doporučená literatura ke státní rigorózní zkoušce:

- Pedagogika
- Didaktika primárního vzdělávání
- Psychologie

Každý student u SRZ předloží výzkumný materiál (dotazníky, záznamy rozhovorů apod.) a k jednotlivým tematickým okruhům seznam prostudované literatury.

PEDAGOGIKA

1. Pedagogika, filosofická antropologie a psychologie. Člověk a společnost.
2. Vzdělávání a výchova. Otázky cílů a kompetencí jako očekávaných výsledků.
3. Žák – dítě v procesu výchovy a pojetí žáka ve vzdělávání.
4. Učitel ve výchově a vzdělávání. Učitelská profese.
5. Učitel a žák v pedagogickém procesu.
6. Škola jako vzdělávací instituce, školský systém a prvního stupně škol v České republice a ve vybraných zemích v zahraničí.
7. Obsah vzdělání a výchovy, kurikulum prvního stupně základní školy.
8. Koncepce vzdělávání a výuky.
9. Gramotnost v kontextu pedagogickém, psychologickém, lingvistickém a socio-kulturním.
10. Socializace, enkulturace, akulturace. Vztah socializace, výchovy a vzdělávání.
11. Pedagogická diagnostika a hodnocení žáka ve výuce.
12. Alternativní pojetí výchovy, vzdělávání a školy a výuky.
13. Rodina jako výchovné prostředí, výchova k rodičovství.
14. Specifika vztahu rodiny a primární školy. Historie vztahu školy a rodiny s akcentem na aktuální teorie.
15. Volný čas a mimoškolní výchova dětí ve věku 6-12 let.
16. J. A. Komenský a česká škola současnosti.
17. Pedagogický reformismus a česká škola.
18. Transformace českého školství a primárního vzdělávání po roce 1989.
19. Demokratické a humanistické tradice evropské a české pedagogiky 19. a 20. století.
20. Speciálně pedagogické aspekty práce učitele prvního stupně základní školy.

Doporučená literatura:

- Alan, J. (1989). *Etapy života očima sociologie*. Praha: Panorama.
- Bednářová, J., & Šmardová, V. (2014). *Školní zralost: Co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno: Edika.
- Bertrand, Y. (1998). *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha: Portál.
- Corsaro, W. A. (2005). *The sociology of childhood*. (2nd ed.). Thousand Oaks, California: Pine Forge Press.
- Gavora, P. (2010). *Akí sú moji žiaci?: pedagogická diagnostika žiaka* (2nd ed.). Nitra, Slovakia: Enigma.
- Kaščák, O., & Pupala, B. (2009). *Výchova a vzdelávanie v základných diskurzoch*. Prešov, Slovakia: Rokus.
- Kolář, Z., & Vališová, A. (2009). *Analýza vyučování*. Praha: Grada.
- Kolláriková, Z., & Pupala, B. (Eds.). (2010). *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál.
- Lechta, V. (Ed.). (2010). *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Praha: Portál.
- Liessmann, K. P. (2010). *Teorie nevzdělanosti: omyly společnosti vědění*. Praha: Academia.
- Lukášová, H. (2010). *Kvalita života dětí a didaktika*. Praha: Portál.

- Lukášová, H. (2013). *Cesty k pedagogice obratu*. Ostrava: Ostravská Univerzita.
- Lukášová, H. (Ed.). (2012). *Proměny pojetí vzdělávání a školního hodnocení: filozofická východiska a pedagogické souvislosti*. Praha: Asociace waldorfských škol ČR.
- Lukášová, H., Svatoš, T., & Majerčíková, J. (2014). *Studentské portfolio jako prostředek pedagogického výzkumu – Příspěvek k autoregulaci a sebezrovoji*. Zlín: ÚŠP UTB.
- Lukášová, H. (2015). *Učitelství sebepojetí a jeho zkoumání*. Zlín: UTB.
- Mareš, J., & Krivohlavý, J. (1995). *Komunikace ve škole*. Brno: Masarykova univerzita.
- Michalík, J. (2002). *Škola pro všechny, aneb, Integrace je když*. Vsetín: ZŠ Integra.
- Možný, I. (2006). *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Müller, O. (2004). *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Nosál, I. (Ed.). (2004). *Obrazy dětství v dnešní české společnosti: studie ze sociologie dětství*. Brno: Barrister & Principal.
- Ondrejko, P. (2002). *Globalizácia a individualizácia mládeže: negatívne stránky*. Bratislava, Slovakia: Veda.
- Palouš, R. (2009). *Paradoxy výchovy*. Praha: Karolinum.
- Pasch, M. (2005). *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině: jak pracovat s kurikulem*. Praha: Portál.
- Pelikán, J. (2007). *Hledání těžiště výchovy*. Praha: Karolinum.
- Píšová, M. (Ed.). (2007). *Portfolio v profesní přípravě učitele*. Pardubice: Univerzita Pardubice.
- Prášilová, M. (2006). *Tvorba vzdělávacího programu*. Praha: TRITON.
- Prout, A. (2005). *The Future of Childhood. Towards the Interdisciplinary Study of Children*. Oxon, England: Routledge Falmer.
- Průcha, J. (2017) *Moderní pedagogika*. Praha: Portál.
- Rabušicová, M. (2004). *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova Univerzita
- Singly, F. (1999). *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál.
- Skalková, J. (2008). *Obecná didaktika*. Praha: Grada.
- Spilková, V. (2005). *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál.
- Spilková, V., & Hejlová, H. (Eds.). (2010). *Příprava učitelů pro primární a neprimární vzdělávání v Česku a na Slovensku: vývoj po roce 1989*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.
- Swierkoszová, J. (2010). *Pedagogická diagnostika dětského vývoje pro učitele primárního vzdělávání*. Ostrava: Ostravská Univerzita.
- Vítková, M. (2004). *Integrativní speciální pedagogika*. Brno: Paido.
- Vygotský, L. S. (1992). *Myšlení a řeč*. Praha: SPN.
- Wiegerová, a. a kol. (2012). *Self efficacy v edukačných súvislostiach*. Bratislava, Slovakia: SPN.
- Zelina, M. (2004). *Teórie výchovy alebo Hľadanie dobra*. Bratislava, Slovakia: SPN – Mladé letá.

DIDAKTIKA PRIMÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

1. Současná pedagogická a didaktická východiska primárního vzdělávání.
2. Kurikulum, jeho možné chápání a přeměny ve školství.
3. Cíle vzdělávání – taxonomie, kompetence dítěte.
4. Proces výuky: projektování, řízení a reflexe.
5. Pedagogické strategie při práci na 1. stupni ZŠ (organizační formy, metody, prostředky).
6. Klasické pedagogické strategie versus nové trendy v didaktice a jejich uplatnění v praxi.
7. Kooperativní, skupinové a projektové vyučování. Aplikace na zvolené téma z primárního vzdělávání.
8. Didaktická analýza učiva.
9. Analýza doporučených a dostupných učebních textů využívaných v primárním vzdělávání. Využití informačních a komunikačních technologií v primárním vzdělávání.
10. Přístupy k hodnocení na 1. stupni ZŠ, metody a formy, hodnotící situace, slovní hodnocení, klasifikace.
11. Mateřský jazyk v primárním vzdělávání. Didaktické strategie pro rozvoj čtenářské gramotnosti.
12. Matematika v primárním vzdělávání – obsahový rámec, cíle. Etapy poznávacího procesu ve vyučování matematiky. Matematické učební úlohy a metody jejich řešení.
13. Rozvoj počátečního čtení a psaní. Přístupy a metody výuky čtení a psaní v primárním vzdělávání.
14. Přírodovědné vzdělávání – funkce, obsah a cíle. Koncepce předmětů prvouka a přírodověda v kurikulu českého primárního vzdělávání.
15. Společenskovědní primární vzdělávání – obsah, cíle, pedagogické strategie. Reflexe a diskuze aspektů rozvíjení vztahu školy a rodiny.
16. Anglický jazyk v primárním vzdělávání. Cíle, obsah a systém cizojazyčného vzdělávání v primárním vzdělávání v ČR.
17. Tělesná výchova v primárním vzdělávání. Cíle, obsah, metody. Pohybový režim dětí mladšího školního věku.
18. Hudební výchova v primárním vzdělávání. Cíle, obsah, metody. Hudebně pohybové činnosti. Folklórní hudebně pohybová výchova.
19. Výtvarná výchova v primárním vzdělávání. Cíle, obsah, metody. Dětský výtvarný projev. Výtvarná tvořivost a výtvarná komunikace žáků.
20. Zdravotní výchova v kurikulu primárního vzdělávání. Podpora zdraví na 1. stupni ZŠ.

Doporučená literatura:

- Hejný, M., & Kuřina, F. (2009). *Dítě, škola a matematika: konstruktivistické přístupy k vyučování. (2nd ed.)*. Praha: Portál.
- Janík, T. (2009). *Didaktické znalosti obsahu a jejich význam pro oborové didaktiky, tvorbu kurikula a učitelské vzdělávání*. Brno: Paido.
- Janík, T. (2009). *Možnosti rozvíjení didaktických znalostí obsahu u budoucích učitelů*. Brno: Paido.
- Kolář, Z., & Šikulová, R. (2005). *Hodnocení žáků: formy hodnocení, učitel a žák, sebehodnocení, praktické ukázky*. Praha: Grada.

- Kolář, Z., & Vališová, A. (2009). *Analýza vyučování*. Praha: Grada.
- Kolářová, I. (2012). *Český jazyk: pro studující učitelství prvního stupně základní školy*. Praha: Grada.
- Kolláriková, Z., & Pupala, B. (Eds.). (2001). *Předškolní a primární pedagogika*. Portál.
- Kucharská, A., Seidlová Málková G., Sotáková, H., Špačková, K., Presslerová, P., & Richterová, P. (2014). *Porozumění čtenému I. Typický vývoj porozumění čtenému, východiska, zdroje: kritická analýza a návrh výzkumu*. Praha: Univerzita Karlova.
- Lukášová, H. (2010). *Kvalita života dětí a didaktika*. Praha: Portál.
- Lukášová, H. (2013). *Cesty k pedagogice obratu*. Ostrava: Ostravská Univerzita.
- Lukášová, H. (Ed.). (2012). *Proměny pojetí vzdělávání a školního hodnocení: filozofická východiska a pedagogické souvislosti*. Praha: Asociace waldorfských škol ČR.
- Lukášová, H., Svatoš, T., & Majerčíková, J. (2014). *Studentské portfolio jako prostředek pedagogického výzkumu – Příspěvek k autoregulaci a seberozvoji*. Zlín: ÚŠP UTB.
- Lukášová, H. (2015). *Učitelské sebepojetí a jeho zkoumání*. Zlín: UTB.
- Pecháček, S., & Váňová, H. (2006). *Praktické úkoly z didaktiky hudební výchovy pro 1. stupeň ZŠ*. Praha: Karolinum.
- Petrová, Z. (2008) *Vygotského škola v pedagogice*. Tmava: TUT.
- Píšová, M. (ed) (2007). *Portfolio v profesní přípravě učitele*. Pardubice: Univerzita Pardubice.
- Pokrivčáková, S. (2013). *Teaching Techniques for Modern Teachers of English*. Nitra, Slovakia: ASPA.
- Slavík, J., Chrz, V., & Štech, S. a kol. (2013). *Tvorba jako způsob poznávání*. Praha: Karolinum.
- Slavík, J., Janík, T., Najvar, P., & Knecht, P. (2017). *Transdisciplinární didaktika: o učitelském sdílení znalostí a zvyšování kvality výuky napříč obory*. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta.
- Stadlerová, H. (2010). *ZOP: zkušenost, odbornost, praxe v psychodidaktické přípravě učitele výtvarné výchovy v primárním vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita.
- Szimethová, M., Wiegerová, A., & Horká, H. (2012). *Edukačné rámce prírodovedného vzdelávania*. Zlín: FHS UTB.
- Vilímová, V. (2009). *Didaktika tělesné výchovy*. Brno: Masarykova univerzita.
- Wiegerová, A. et al. (2012) *Self efficacy v edukačných súvislostiach*. Bratislava: SPN.

PSYCHOLOGIE

1. Osobnost, její vývoj a formování. Vybrané teorie osobnostního vývoje (Erikson, Freud, Kohlberg, Piaget, Vygotskij, Aisworthová, apod.).
2. Škola jako místo osobnostního, sociálního, morálního a kognitivního rozvoje žáků.
3. Psychologické aspekty pedagogické práce učitele.
4. Autorita a kázeň ve výchově a škole.
5. Školní dětství: dítě mladšího školního věku, prepuberta a pubescence.
6. Představitelství dítěte – druhy představ, jejich uplatnění ve výchovně-vzdělávacím procesu.
7. Školní zralost a školní připravenost.
8. Sociální skupina, rodina a školní třída jako sociální skupina.
9. Sociální chování (sociální norma, konflikt, frustrace, prosociální chování, agresivní a pasivní chování, zátěž a stres).
10. Klima školní třídy a klima školy.
11. Učení – definice a analýza pojmu. Typy učení, styly učení. Obsahová stránka učení a vyučování.
12. Motivace v pedagogických situacích.
13. Rodina, manželství a rodičovství, současná rodina (proměny, demografické chování, krize rodiny).
14. Komunikační strategie učitele primární školy.
15. Účinné řešení problémů: učitel jako mediátor řešení konfliktů (win-win, transakční analýza).
16. Efektivní komunikace: argumentace a aktivní naslouchání, verbální a neverbální dorozumívání, obsahová a vztahová rovina.
17. Systém pedagogicko-psychologického poradenství v ČR. Přehled nejčastějších školních problémů.
18. Narušené sociální vztahy ve třídě. Možnosti jejich řešení.
19. Afektivní poruchy, úzkost a strach u dětí. Psychosomatická onemocnění.
20. Problematika školní neúspěšnosti (inteligence, specifické poruchy učení, poruchy pozornosti, vývojově podmíněné změny).

Doporučená literatura

- Čáp, J., & Mareš, J. (2007). *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál.
- Fontana, D. (2014). *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál.
- Helus, Z. (2007). *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada.
- Jedlička, R., Kořa, J., & Slavík, J. (2018). *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada.
- Kolář, Z., & Vališová, A. (2009). *Analýza vyučování*. Praha: Grada.
- Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie* (2nd. ed.). Praha: Grada.
- Lechta, V. (Ed.). (2010). *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Praha: Portál.
- Lukašová, H. (2015). *Učitelské sebepojetí a jeho zkoumání*. Zlín: UTB.
- Mareš, J. (2013). *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál.
- Mareš, J., & Krivohlavý, J. (1995). *Komunikace ve škole*. Brno: Masarykova univerzita.

- Možný, I. (2006). *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Müller, O. (2004). *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Nakonečný, M. (2009). *Sociální psychologie*. Praha: Academia.
- Nakonečný, M. (2015). *Obecná psychologie*. Stanislav Juhaňák - Triton.
- Ondrejko, P. (2002). *Globalizácia a individualizácia mládeže: negatívne stránky*. Bratislava, Slovakia: Veda.
- Palouš, R. (2009). *Paradoxy výchovy*. Praha: Karolinum.
- Piaget, J., & Inhelder, B. (2010). *Psychologie dítěte*. Praha: Portál.
- Plháčková, A. (2007). *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia.
- Rabušicová, M. (2004). *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova Univerzita.
- Koťa, J., Trpišovská, D., & Vacínová, M. (2013). *Sociální psychologie: vybrané kapitoly* (vyd. 2., rozš. a přeprac.). Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha.
- Kassin, S. M., Fein, S., & Markus, H. R. (2017). *Social psychology* (Tenth edition). Boston: Cengage Learning.
- Singly, F. (1999). *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál.
- Smékal, V. (2004). *Pozvání do psychologie osobnosti: člověk v zrcadle vědomí a jednání*. (2nd ed.). Brno: Barrister & Principal.
- Swierkoszová, J. (2010). *Pedagogická diagnostika dětského vývoje pro učitele primárního vzdělávání*. Ostrava: Ostravská Univerzita.
- Urbánek, P., Novotová, J., Rozkovcová, A., Picková, H., Jursová, J., & Píček, J. (2020). *Učitelé sbory základních škol a jejich sociální klima: vícepřípadová studie učitelských sborů*. Wolters Kluwer.
- Vágnerová, M. (2000). *Vývojová psychologie*. Praha: Portál.
- Vítková, M. (2004). *Integrativní speciální pedagogika*. Brno: Paido.
- Vygotský, L. S. (1992). *Myšlení a řeč*. Praha: SPN.
- Vymětal, J. (2002). *Úzkost a strach u dětí*. Praha: Portál.
- Výrost, J., & Slaměník, I. (2008). *Sociální psychologie*. Praha: Grada.